

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

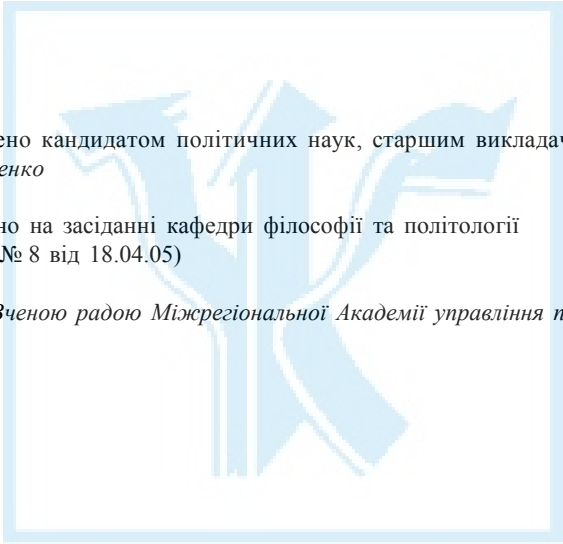

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ У ПОЛІТИЦІ”
(для магістрів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом політичних наук, старшим викладачем
Т. М. Ляшенко

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 8 від 18.04.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Ляшенко Т. М. Навчальна програма дисципліни “Ситуаційний аналіз у політиці” (для магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Ситуаційний аналіз у політиці”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Останніми роками Україна зазнала значних соціально-політичних змін, що не лише істотно вплинуло на внутрішню ситуацію у країні, а й зумовило суттєві зміни у світовий розклад сил. Корінні зміни, що тривають, потребують чіткого розрахунку у процесі прийняття рішень та реалізації державної політики. Звісно, ці питання потребують глобального політичного аналізу, який є невіддільним компонентом державної практики. Мета політичного аналізу — визначити стратегічні пріоритети і розв'язати пов'язані з ними завдання. Політичний аналіз необхідний також при вирішенні таких проблем, як судова реформа, забезпечення безпеки, боротьба зі злочинністю, демографічна політика, міжнародні відносини.

Ситуаційний аналіз є своєрідною базою політичного аналізу. Без аналізу поточної ситуації в політичному світі неможливо ані здійснювати прогнози, ані приймати рішення. Прорахунки в оцінці ситуації спричинюються до тяжких наслідків, будь-яка помилка в ситуаційному аналізі неминуче позначиться на подальших етапах політичного аналізу. Тому аналізувати ситуацію необхідно дуже ретельно.

Мета курсу “Ситуаційний аналіз у політиці” — сформулювати цілісне бачення проблематики прикладної політології, окремі аспекти якої вивчають спеціальні курси, а також набути на основі здобутих знань навичок наукових досліджень і робіт у форматі “ситуаційний аналіз”.

Опанування програми передбачає здобуття нових теоретичних знань, зокрема:

- інтелектуальних технологій політичного аналізу;
- змін у політичній системі України та поточному розкладі сил в українській політиці;
- специфіки сучасного політичного процесу — функціонування ключових політичних інститутів, механізмів підготовки та прийняття рішень, а також способів обстоювання інтересів.

У результаті вивчення курсу студенти повинні вміти:

- застосовувати основи прикладної політології та допоміжних дисциплін для аналізу конкретних політичних ситуацій;
- здійснювати “суб’єктний” аналіз політичної ситуації з урахуванням інтересів конкретних політичних акторів;

- аналізувати можливості та обмеження конкретних акторів, їх потенційних союзників та суперників;
- конструювати різноманітні варіанти публічних позицій конкретних акторів у конкретних ситуаціях, включаючи аналіз публічних позицій потенційних союзників і суперників, а також реконструкцію їхніх політичних інтересів;
- проектувати стратегію поведінки конкретних акторів.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ У ПОЛІТИЦІ”

№ пор.	Назва теми
1	Поняття ситуаційного аналізу
2	Зміст аналітичної діяльності у процесі аналізу ситуації
3	Загальний аналіз політичної ситуації
4	Фрагментарний аналіз політичної ситуації
5	Проблемний та діагностичний типи ситуаційного аналізу
6	Концептуальні аспекти кейс-методу
7	Дослідження політологічних завдань через аналіз ситуаційних вправ
8	Пошук та визначення проблеми
9	Прогнозування з позицій аналізу політики
10	Аналіз варіантів
11	Прийняття політичних рішень

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ У ПОЛІТИЦІ”

Тема 1. Поняття ситуаційного аналізу

Політична ситуація. Ситуаційний аналіз як базис загального політичного аналізу. Протоформи ситуаційного аналізу. Аналіз політичних систем у давньогрецьких містах-полісах за Аристотелем. Ускладнення політичного процесу наприкінці XIX ст. Участь політичних мислителів у політиці; революційна роль паперових ЗМІ. Друга половина XX ст. — виокремлення ситуаційного аналізу в самостійну процедуру, поява політичних експертів — не учасників політичного процесу.

Література [1; 2; 14; 17; 21; 28]

**Тема 2. Зміст аналітичної діяльності
у процесі аналізу ситуації**

Проблемне структурування: виокремлення комплексу проблем ситуації, типології, шляхів вирішення. Визначення характеристик, структури ситуації. Встановлення причин виникнення ситуації. Побудова системи оцінок ситуації. Підготовка варіантів. Формування рекомендацій.

Література [3; 6; 11; 14; 16; 31]

Тема 3. Загальний аналіз політичної ситуації

Загальний аналіз політичної ситуації — найскладніша форма сучасного політичного аналізу. Вертикальний (інституціональний) тип загального ситуаційного аналізу. Горизонтальний або груповий тип загального аналізу політичної ситуації. Пошук угруповань “невидимок”. Недоліки повного аналізу політичної ситуації.

Література [10; 15; 20; 21; 27; 30]

Тема 4. Фрагментарний аналіз політичної ситуації

Типи фрагментарного аналізу. Гостроактуальність — невіддільна та необхідна умова ситуаційного аналізу. ЗМІ як суб'єкт політичного аналізу. Критерії вибору типу ситуаційного аналізу.

Література [10; 21; 27; 28]

Тема 5. Проблемний та діагностичний типи ситуаційного аналізу

Взаємозв'язок ситуаційного аналізу і проблеми. Дослідницький цикл ситуаційного аналізу. Ситуаційний аналіз як перша стадія прийняття політичного рішення. Діагностичний вид ситуаційного аналізу як самостійна процедура політологічного дослідження, його унікальність.

Література [21; 27–30]

Тема 6. Концептуальні аспекти кейс-методу

Характерні ознаки кейс-методу як методу аналізу ситуації; його специфіка. Модель ситуації соціальної реальності. Вид явища, що визначає ситуацію: потреби; вибір; криза; конфлікт, боротьба; інновація. Конфліктогенний аспект кейсу. Система соціальних ролей.

Література [10; 14; 22; 23]

Тема 7. Дослідження політологічних завдань через аналіз ситуаційних вправ

Специфіка формування теорії дослідження на основі кейсів. Визначення проблеми дослідження. Вибір або розробка кейсів. Вибір дослідних заходів. Збирання необхідної інформації. Аналіз окремого кейсу. Порівняльний аналіз кейсів. Формулювання гіпотези. Аналіз додаткової літератури. Завершення дослідження.

Література [11; 20; 21; 23; 27; 31]

Тема 8. Пошук та визначення проблеми

Потреба в інформації і важливість пошуку проблеми. Характерні риси пошуку проблеми. Непряме спостереження. Обумовлене спостереження. Неформальний пошук. Формальний пошук. Виявлення потенційних проблем і загроз. Система цінностей у визначенні проблеми.

Література [4; 6–8; 11; 18; 22; 32]

Тема 9. Прогнозування з позицій аналізу політики

Проблеми прогнозування. Види прогнозування. Види прогнозування за термінами: коротко-, середньо- та довгостроковий. Методи суджень: метод Делфі; “мозковий штурм”; сценарний підхід. Структура і роль методу моделювання: гносеологічна, логічна, функціональна. Морфологічний аналіз. Тренди, драйвери, шоки, їх передбачуваність.

Література [5; 6; 18; 26; 27; 29]

Тема 10. Аналіз варіантів

Виявлення та генерування варіантів. Оцінка та порівняння варіантів. Методи операційного дослідження й аналізу рішень: лінійне програмування; динамічне програмування; компенсаторна матриця; “дерево рішень”; теорія утворення черг; моделі запасів. Аналіз ризику.

Література [2; 3; 5; 7; 26; 32]

Тема 11. Прийняття політичних рішень

Прийняття політичних рішень як складний динамічний процес. Побудова адекватних теоретичних моделей: біхевіористська; когнітивістська обмеженої раціональності; інкременталістська; мішано-середня. Роль теорії утилітаризму (Сміт і Бентам) у становленні моделі раціонального вибору. Моделі репрезентації інтересів. Плюралістична концепція Р. Даля. Неокорпоративізм і модель політико-управлінських мереж.

Література [8; 9; 14; 24; 25; 33]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Ситуаційний аналіз — безумовна складова загального політичного аналізу.
2. Основні етапи повного аналізу політичної ситуації.
3. Аналіз політичної ситуації у працях Аристотеля, Н. Макіавеллі, Т. Мора, Ш. Монтеск'є, Д. С. Мілля та інших мислителів.
4. Етапи розвитку та становлення ситуаційного аналізу в політиці.
5. Сучасний стан розвитку політичного аналізу в Україні.
6. Проблемне структурування ситуаційного аналізу.
7. Вертикальний тип загального аналізу політичної ситуації.
8. Роль і місце конкретної політичної особи в ситуаційному аналізі.
9. Горизонтальний тип загального аналізу політичної ситуації.
10. Характеристика неінституціалізованих об'єднань — суб'єктів загального аналізу політичної ситуації.
11. Оперативність і гостроактуальність — стрижні ситуаційного аналізу в політиці.
12. Фрагментарний аналіз політичної ситуації, його переваги.
13. Залежність типу ситуаційного аналізу від замовлення (клієнта).
14. Ситуаційний аналіз як самостійна процедура аналітичної діяльності на прикладі проблемного типу аналізу ситуації.
15. Роль діагностичного типу ситуаційного аналізу у прийнятті політичних рішень.
16. Кейс-метод як метод аналізу ситуації і спосіб дослідної роботи.
17. Конфліктогенний аспект в аналізі ситуації.
18. Суть формування теорії дослідження на основі кейсів.
19. Важливість збирання інформації при пошуку проблеми.
20. Визначення проблеми.
21. Система цінностей у визначенні політичної ситуації.
22. Проблеми прогнозування.
23. Види прогнозування. Екстраполяція.
24. Методи суджень. Морфологічний аналіз.
25. Виявлення і аналіз варіантів.
26. Урахування можливих ризиків.

27. Прийняття політичного рішення — заключний етап аналізу політичної ситуації.
28. Методи прийняття рішень.
29. Пліуралістична концепція репрезентації інтересів Р. Даля.
30. Мережевий підхід у сучасній практиці прийняття політичних рішень.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що таке “політична ситуація” та її суб’єкти?
2. Якою мірою праці Аристотеля можна вважати прототипом ситуаційного аналізу?
3. Внесок Н. Макіавеллі, Т. Мора, Ш. Монтеск’є та Д. С. Мілля в теорію політичного аналізу.
4. Роль ЗМІ у становленні ситуаційного аналізу в політиці.
5. Система оцінок ситуації. Види ситуацій.
6. Різновиди аналітичної діяльності та їх характеристика.
7. Основні виміри політичного аналізу.
8. Вертикальний тип загального аналізу політичної ситуації.
9. Складність горизонтального типу загального аналізу політичної ситуації.
10. Роль конкретної особи, політичного лідера в політичному ситуаційному аналізі. Наведіть приклад з української практики.
11. Дослідження інституціоналізованих та неінституціоналізованих об’єднань. Угрупування-“невидимки”. Їх роль у політичному процесі.
12. Залежність типу ситуаційного аналізу від виду замовника.
13. Роль ЗМІ у структурі ситуаційного аналізу.
14. Типи фрагментарного аналізу політичної ситуації.
15. Методом якого ситуаційного аналізу можуть лобюватись інтереси? Наведіть приклади.
16. Коли ситуаційний аналіз у політиці жорстко пов’язаний з проблемою?
17. Особливості сучасного стану західної школи ситуаційного аналізу.

18. Проблемний тип ситуаційного аналізу.
19. Унікальність діагностичного типу ситуаційного аналізу.
20. Чи може бути ситуаційний аналіз самостійною процедурою?
21. Основні явища, які можуть обумовлювати політичну ситуацію.
22. Основи кейс-методу та його складові.
23. Конфліктологічний аспект кейс-методу.
24. Роль і функції імітаційних ігор в аналізі політичної ситуації.
25. Продуктивність імітаційної гри в аналізі політичної ситуації.
26. Спроектуйте модель соціальних ролей на прикладі передвиборчої ситуації.
27. У чому полягає важливість пошуку проблеми?
28. Правильне визначення проблеми аналізу як важлива передумова її вирішення.
29. Наведіть приклади пошуку проблеми формального та неформального.
30. Сутність демографічного аналізу для планування державної політики.
31. Роль непрямого та обумовленого спостереження для пошуку та постановки проблеми.
32. Сутність підходу до прогнозування з позицій аналізу політики?
33. Відмінності між науковим передбаченням і прогнозуванням політичних експертів.
34. Одноразовий та повторюваний види прогнозування.
35. Відмінності моделей прогнозування Саймона і Ліндблома.
36. Період прогнозування для аналізу політичної ситуації.
37. Суть і види екстраполяції. Її роль у проектуванні майбутніх подій.
38. Роль інтуїтивних суджень у політичному прогнозуванні.
39. Суть “методу Делфі” і застосування в ньому “матриць перехресного впливу”.
40. Необхідні умови для “мозкової атаки”. Її переваги щодо можливості виявлення “кричущих подій”.
41. Напишіть сценарій можливого розвитку політичної ситуації (на вибір студента) з огляду на два питання: як саме може відбу-

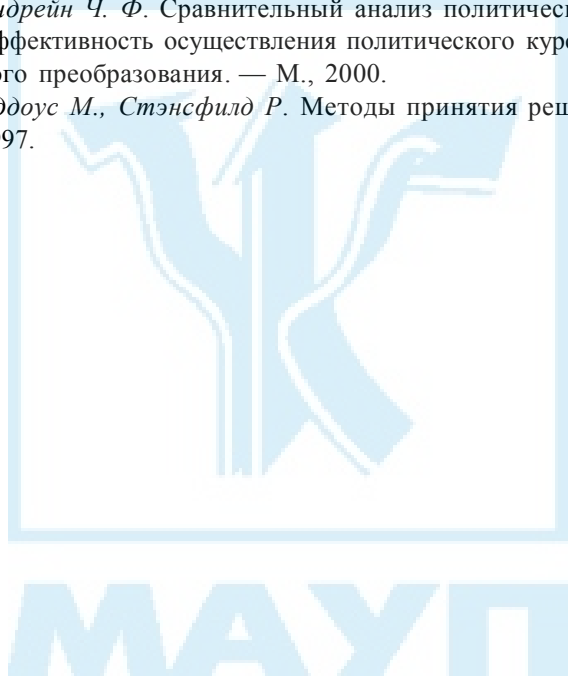
- ватися певна гіпотетична ситуація — поетапно; які для кожного актора, на кожному етапі існують альтернативи запобіганню, відверненню чи полегшенню процесів.
42. Суть гносеологічного, логічного та функціонального методів моделювання.
 43. Спектр основних гіпотез і можливих сценаріїв розвитку України.
 44. Поняття “морфологічний аналіз”. Його етапи.
 45. Мета як ключовий елемент у плануванні.
 46. Що означає аналіз варіантів?
 47. Виявлення та генерування варіантів.
 48. Економетричний підхід як метод моделювання в аналізі політичної ситуації.
 49. Що таке лінійне, динамічне програмування; “дерево рішень”; теорія утворення черг; моделі запасів?
 50. Причини аналізу ризиків.
 51. Основні етапи розвитку теорії прийняття політичних рішень.
 52. “Модель обмеженої раціональності” Г. Саймона у процесі прийняття політичних рішень.
 53. “Інкrementалістська модель” прийняття політичних рішень Ч. Ліндблома.
 54. Сучасне поняття прийняття політичних рішень.
 55. Моделі репрезентації інтересів у процесі прийняття політичних рішень.
 56. Ситуаційний аналіз і модель політико-управлінських мереж.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Аристотель*. Політика. — К., 2000.
2. *Бєбик В. М.* Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. — К., 2000.
3. *Борішполец К. П.* Методы, методики и процедуры прикладного анализа международных отношений. — М., 1998.
4. *Браун М.* Посібник з аналізу державної політики. — К., 2000.
5. *Бунин И. М., Макаренко Б. И.* Политическое прогнозирование как искусство возможного // Полития. — 2001. — № 5.

6. Веймер Д. Л., Вайнінг Е. Р. Аналіз політики. Концепції і практика. — К., 2000.
7. Гогвуд Б., Ган Л. Аналіз політики для реального світу. — К., 2004.
8. Горбатенко В. Стратегія модернізації суспільства. Україна і світ на зламі тисячоліть. — К., 1999.
9. Даль Р. О демократии. — М., 2000.
10. Дежарев А. А. Основы политической теории. — М., 1998.
11. Дей Дж. Стратегический маркетинг. — М., 2002.
12. Евланов Л. Г. Теория и методы принятия решений. — М., 1984.
13. Кастелльс М. Становление общества сетевых структур. — М., 1999.
14. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. — К., 2003.
15. Лобанов В. В. Анализ государственной политики. — М., 2001.
16. Мангейм Джарол Б., Рич Р. К. Политология. Методы исследования. — М., 1999.
17. *Політологія* / За ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенка. — К., 1998.
18. Пономаренко О. І. Сучасна аналітична політологія: Вибрані лекції. — К., 2000.
19. Почепцов Г. Стратегический анализ: для политики, бизнеса, военного дела. — К., 2004.
20. Рудік О. М. Збірник ситуаційних прикладів до курсу “Процес вироблення державної політики та його аналіз”. — Д., 1999.
21. Саймон Г., Смитбург Д., Томсон В. Менеджмент в организациях. — М., 1995.
22. Симонов К. В. Политический анализ. — М., 2002.
23. *Ситуаційний аналіз*. — К., 2001.
24. *Ситуаційний аналіз, или Анатомия кейс-метода*. — К., 2002.
25. Сморгунов Л. В. Сетевой подход к политике и управлению // Полис. — 2001. — № 3.
26. Стоун Д. Парадокс політики. Мистецтво ухвалення політичних рішень. — К., 2000.
27. Султанов Ш. З. Политический риск: анализ, оценка, прогнозирование, управление. — М., 1992.

28. *Тертичка В.* Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. — К., 2002.
29. *Храмов В.* Политология: Метод. анализ. — К., 1991.
30. *Хрусталеv М.* Теория политики и политический анализ. — М., 1992.
31. *Цукерман А.* Введение в политический анализ. — М., 1995.
32. *Черныш А. М.* Методология и технология современного политического исследования. — Одесса, 2003.
33. *Эндрейн Ч. Ф.* Сравнительный анализ политической системы. Эффективность осуществления политического курса и социального преобразования. — М., 2000.
34. *Эдоус М., Стэнсфилд Р.* Методы принятия решений. — М., 1997.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Ситуаційний аналіз у політиці”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Ситуаційний аналіз у політиці”	5
Теми контрольних робіт	8
Питання для самоконтролю	9
Список рекомендованої літератури	11

Відповідальний за випуск *Н. Г. Попенко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп'ютерне верстання *Н. М. Музиченко*

Зам. № ВКЦ-2257

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП